

RECENZE — REFERÁTY

BŘECLAVSKO REVOLUČNÍ

Na okraj podnětné publikace regionálních dějin

Když koncem r. 1981 slavil své pětadesátiny prof. PhDr. Silvestr Nováček, CSc., měli jsme se spolu s ním na co ohlédnout v jeho plodném životě — a to ve všech směrech: Nováček žije plnokrevný život stranického pracovníka, bezmezně a skromně oddaného věci strany, revoluce a pokroku, ale i bohatý život pedagoga a školského pracovníka, tvůrčího historika, plodný život čestného, přímého a bodrého člověka, přítele a soudruha — komunisty. Poprávu jej takto zhodnotila slavnostní vědecká konference, kterou na jeho počest uspořádal v prosinci 1981 Ústav marxismu-leninismu UJEP, jehož je Nováček dlouholetým a přínosným pracovníkem. Konference vysoko zhodnotila Silvestra Nováčka po všech těchto stránkách jeho dosavadní celoživotní práce a ukázala na jeho tvůrčí přínos zejména regionální historiografii kraje, kterému věnoval celý svůj dosavadní život — jeho milovanému Mikulovu, Mikulovsku a Břeclavsku vůbec. Kraje, kam přišel v květnových dnech pětáctiřicátého, kde zastupil hluboké kořeny, kraje, od něhož si nelze odmyslit činnost jeho a jeho vrstevníků — budovatelů-hraničářů.

Silvestr Nováček v těchto letech sklízí bohatou žniť své celoživotní práce, zasvěcené budování pohraničního Mikulovska a Břeclavska, a v posledním desetiletí i zpracování nových a nejnovějších dějin tohoto půvabného koutu jižní Moravy v kraji pod Pálavou.

Proto široká obec historiků, ale i milovníků a budovatelů jihomoravského pohraničí jistě se zájmem sáhla po nové práci, která se objevila koncem r. 1981. Nováček spolu se svým o dvě generace mladším spolupracovníkem, nadějným a pilným historikem Miroslavem Grebensčkem předložili svůj první díl zamýšlené trilogie „Z dějin dělnického hnutí a KSČ v breclavském regionu“ (vydala Tisková ediční a propagační služba MH, Praha 1981).

Jak se již z názvu podává, toto rozsáhlé dílo (má 337 stran textu a je doplněno rozsáhlým fotografickým materiálem) je věnováno dějinám dělnického hnutí a KSČ v breclavském regionu až do roku 1945. Jak se dozvídáme z předmluvy autorů, zamýšlejí v navazujícím II. dílu trilogie podat obraz zkoumané problematiky od r. 1945 do dnešních časů a v třetím díle jej doplnit vzpomínkami účastníků a pamětníků.

První díl této trilogie vyšel na počest 60. výročí založení KSČ. Je výsledkem iniciativy okresní regionální komise pro dějiny dělnického hnutí a KSČ při okresním výboru KSČ v Břeclavi, jejíž jsou oba autoři čelnými členy. Práce završuje více než desetileté úsilí obou autorů o historické zpracování celého dějinného vývoje dělnického hnutí a KSČ na Břeclavsku, úsilí, v jehož průběhu oba, zvláště však Nováček, publikovali řadu dílčích výsledků své badatelské práce k této problematice, uveřej-

ných převážně ve Vlastivědném sborníku Jižní Morava. Nováček sám o tomto díle hovoří jako o „završení své desetileté práce“, jak to v rozhovoru s recenzentem uvedl. A my můžeme připojit, že jde o dílo zdařilé, které svým významem překračuje pouze hranice regionu, o němž pojednává — je nejen názorným příkladem pro jiné regionální badatele, ale svým metodologickým přínosem řešení vztahu regionálních dějin k dějinám celostátním má již význam celostátní. K této problematice práce obou autorů se ještě vyslovíme zvlášť.

První díl své trilogie autoři rozvrhli do 7 kapitol, v nichž chronologickou metodou zkoumají vývoj dělnického hnutí a později i samotné strany od přelomu 19. a 20. století do konce druhé světové války. Jednotlivé kapitoly svým názvem prozrazují jak svůj obsah (I. Sociálně ekonomický obraz břeclavského regionu na počátku 90. let s přihlédnutím k situaci před I. světovou válkou. — II. K počátkům dělnického hnutí a jeho rozvoj do r. 1918. — III. Od vzniku ČSR do založení KSČ. — IV. Léta revolučního zrání a bolševizace strany. — V. V čele zápasů za proletářské východisko z krize. — VI. V boji proti nebezpečí fašismu a za obranu republiky. — VII. V čele národné osvobozenécké boje), tak i to, že autoři se podrželi již tradiční periodizace dějin dělnického hnutí a dějin strany, jak ji známe z oficiálních stranických publikací k této otázce, zejména z Přehledu dějin KSČ. To jistě nelze autorům vytýkat, i když zde snad mohli projevít více nápaditosti při formulaci názvů kapitol, jež zní dosti stereotypně — poněkud literárnější formulace názvů kapitol a ostatně práce celé by jen prospělo a posloužilo její čtivosti, přitažlivosti a populárnosti.

Vědecký charakter práce, jež je ovšem určena širokým vrstvám čtenářů, pamětníků, studentů i propagandistů, je podtržen rozsáhlým seznamem pramenů a použité literatury, seznamem vzpomínek pamětníků, rozsáhlým poznámkovým aparátem, jmenným rejstříkem, místním rejstříkem a 158 původními a většinou dosud „neokoukanými“ fotografiemi s titulky. To svědčí o šíři heuristického záberu, poctivosti a péli obou autorů, se kterou k svému vpravdě reprezentativnímu dílu přistoupili. Nemůžeme se nezmínit alespoň o širokém archívním základu práce, čerpajícím z fondů Státního archívu v Brně, Okresních archívů v Břeclavi a Mikulově, z asi 15 okresních kronik a pamětních knih obcí a o použití vzpomínek asi 15 pamětníků, jež oba autoři vesměs sami sebrali a zachytili. Z dřívějších Nováčkových prací víme, že sběr a využití vzpomínek pamětníků jsou silnou stránkou jeho historické metody. Vzpomínky pamětníků organicky ilustrují na mnoha místech práce pojednávanou tematiku a nejednou ji silně emotivně umocňují. Vzpomínky pamětníků jsou v Nováčkových pracích již tradičně a v této práci znovu jeho silnou zbraní. A to nejen v jejich kvalitě a kvantitě, ale především v tom, jak s nimi Nováček pracuje.

Za snad nejvýznamnější, i když co do rozsahu nevelkou část recenzované záslužné publikace, lze nesporně považovat Úvod práce. V něm se autoři vyjadřují k základní metodologické otázce zpracování regionálních dějin, k otázce vztahu obecného a zvláštního, v našem případě vztahu regionálních a celostátních dějin strany. Autoři v této otázce formulují své krédo zcela jednoznačně: výsledkem jejich úsilí není v žádném případě jakási „okresní“ učebnice dějin strany, která by usilovala o zachycení dějinného vývoje dělnického hnutí a strany v okresním měřítku, nejde jim o miniaturizaci dějin strany, jak je zachycují učebnice dějin strany na okresní měřítko. Vycházejíce samozřejmě z celostátních dějin dělnického hnutí a strany, citlivě se chápou okresních specifík, ve snaze doplnit je bohatým regionálním materiálem, jakousi drobnokreslou. „... V poměru naší regionální publikace k vědeckému zpracování celostátních Dějin KSČ nejde tedy o nahrazování, ale o dělbou práce a o jejich působivé doplňování.“ říkají o tom autoři v úvodu. Myslím, že při vši správnosti tohoto metodologického přístupu, jímž je Nováčkova a Grebeníčková práce příkladem k následování i jinde, formulují cíle svého podnětného snažení zbytečně skromně. Jejich dílo svědčí, že z dílny zkušeného historika jižní Moravy Silvestra Nováčka a školeného jeho spolupracovníka a následovníka Miroslava Grebeníčka vyšla práce, jež není pouze nějaké „působivé doplňování“ celostátních dějin strany. Je to poctivé, čtivé, užitečné a následováníhodné dílo, obohacující naši nejnovější historickou produkci. Sáhne po ní rád každý, kdo hledá zasvěcené poučení v novodobých a nejnovějších dějinných překrásného a znovuzrozeného koutu naší vlasti, Břeclavska a Mikulovska — perly jižní Moravy. Oba autoři ji psali srdcem a rozumem. Za to jim patří naše uznání a dík. Lze se jen těšit na další dva díly jejich trilogie.